

ЙЕЖИ СУРДИКОВСКИ ПОЛЕТ

Превод от полски: Малина Иванова, 1969

chitanka.info

Ракетата: Старт на разположения в района на Средна Азия космодрум в 14,52 часа. Двигателите на първата степен на ракетата с тяга 2100 тона работеха 150 секунди, след това на приблизително 170 километра височина бе пусната в действие втората степен, която изведе останалите две степени заедно с кабината в околоземна орбита, на височина, по-малка от тая на вътрешния пояс на радиация.

Първият: Трябва да почина, да легна в широкото меко кресло, да отпусна мускулите си, да отпочина, да не мисля за нищо. Ракетата се носи в мрака по определената орбита, а безпогрешните уреди бдят за безопасността на нейния полет. Трябва да отпочина, преди да продължим изпълнението на задачата, да си отпочина, да се разтопя в мрака. Наистина креслото е меко, но няма значение — ние нямаме тегло, вече успях да забравя това — толкова лесно стана всичко. Какво значи думата „лесно“? Сигурно само това, че пренатоварването не смачка тялото ми. Нищо не ме болеше и не ми беше лошо. Сега трябва да отпочина, да се пообтегна, да мълча. Тези двете момчета също минаха леко (поне така мисля аз), макар че не зная със сигурност как се чувствуват. Май че никой от тях не изгуби съзнание по време на старта, но аз няма да узная това, никога няма да ми кажат. Преди старта те сигурно са размишлявали дълго време и са преценили — там, долу, на каква опасност се излагат. Сигурно са си давали сметка какво правят. И тези, които са ги изпратили, също са разбирали това. Трябва да имам доверие в тия момчета, така както имам доверие на уредите. Но може ли да разчитам на човека както на безпогрешните уреди? Надявам се, че тези момчета не са понесли много тежко старта; ако са малко замаяни, ще си починат. Задачата ще бъде изпълнена, хората ще оправдаят доверието, уредите също.

Вторият: Значи, така... така... Ръцете?... Краката?... Цялото тяло... Намирам се в голямо леко, прозрачно кълбо, пълно с вода, вися в него с главата надолу над въртяща се бездна. Сега ще започна да падам. Коланите ме притискат. Казваше ми: „Не се бой от нищо, състоянието на безтегловност не е толкова страшно, то има и добри страни.“ Ръцете ми са хлъзгави, неприятно хлъзгави. Ето, стискам ги силно... най-после... не са вече хлъзгави... отново могат да хващам с тях... Мога да откопчая колана, да вдигна ръка и тя няма да се отпусне безсилно. Ще му кажа: „Другарю полковник, разрешете да откопчая

колана.“ Или: „Андрей, разреши ми да откопчая колана, иска ми се най-после да поплувам във въздуха така, както ми разказваше ти.“

Третият: Това съм аз, аз съм — чувствавам, виждам, дишам. Ще мога да кажа: „Съществувам, аз направих това, аз бях..“ Те са спокойни; пред очите ми са приведените плещи на Първия и Втория — това хлапе сигурно здравата е разтърсен от днешния старт. Той, Вторият, не е силен. Защо той е втори, а аз съм само трети? Казано ми е: „Ти ще летиш като трети, твоето място в кабината е тук, отзад.“ Ето приведените плещи на Първия. Първият сигурно е силен, толкова пъти вече е летял. А може би той ни подценява, нас, новациите? Защо мисля така, аз нямам право да мисля така. Аз съм тук, в кабината, отзад, и ще изпълня своята задача докрай. Щастлив съм, защото ме избрах, избрах мен между мнозина. Радиото вече предава съобщение за нашия полет, хората вдигат глави и гледат небето. Да можеше да ме види Катя... Ако бях се срещнал с нея преди излитането... Ако можеше тя да ме види сега. Аз съм тук! Може би Вторият тежко е понесъл излитането — сега лежи спокойно в креслото си и дори с глава не помръдва.

Първият: Помня, тогава летях като новак и разчитах само на собствените си сили. Тогава всички бяха новаци, и главният конструктор дори. Помня деня, когато стартира първият космонавт, аз му стисках ръката и знаех, че ще дойде и моят ред. Бях щастлив, но едва после в тясната кабина (на върха на изпратената вече в огнения стълб ракета), в този невъзвратим и единствен в моя живот миг, разбрах напълно и без илюзии какво се бях осмелил да направя. И тогава ме обхвана страх.

Третият: Катя, да можеше да ме видиш сега. Може би по телевизията предават част от полета. Не Катя, лицето ми не е изкривено от болка, нищо не ме боли, аз съм лек и силен. Да бих могъл да те видя сега... Не, все пак аз летя напук на тебе. Не си взех довиждане, понеже не мога да понасям протаканията. Ще дойда при тебе след полета, веднага, щом свърши официалното посрещане, и фактът, че съм бил „там“, ще бъде като букет от цветя, който ще ти дам — ти всичко ще разбереш.

Вторият: Трябва да се пазя, да внимавам, нали, мамо? Така говореше ти, когато ме изпращаше. Един случаен камион стоеше на улицата със запален мотор. Шофьорът извика: „Хайде, другарю

капитан, ако искаме да хванем влака, трябва вече да тръгваме. До града има още три часа път!“ Ти стоеше на пътя и дълго гледаше след отдалечаващия се камион. Трябва да избягвам опасността. Ами всичките тези полети с реактивни самолети, в които участвувах, нима те не бяха опасни? Ами това, което се осмели да направи нашата изтерзана страна в 1917 година, нима това не беше опасно? Никой няма намерение да се разделя с живота, но нали разбираш, мамо... Ти сигурно разбираш, защото не беше против, когато казах, че ще летя. Нищо не ми забрани, когато ти разказах за моите мечти. Събуди ме много рано, навреме, в часа, когато колхозният камион тръгва за далечния град.

Първият: Думите страх, опасност са глупави... Но човек не може да се освободи от тях, трябва да се научи да живее с тях. Докато трая подготовката, през цялото време мислех за себе си с недоверие: „Как ще се представиш там, приятелю?“ Тренировките бяха полезни. „Е, какво, да вървим на инквизиция!“ — казвахме ние. Научиха ме на всичко; не беше лесно, но после движенията ми станаха целенасочени и прости и ако не беше този миг, веднага след старта бих могъл да кажа, че всичко това съм вършил още по време на ученията.

Третият: Пътешествувал съм по големите карти на света. Учил съм за мореплавателите, откриватели на нови континенти; заедно с тях съм слизал на бреговете на непознати острови. Катя, мислила ли си някога за непознатите острови, не си ли се страхувала от тях? Кажи ми истината. Може би един ден децата ще учат за откривателите на нови планети, но ние няма да имаме такива звучни красиви имена като Колумб, Васко да Гама... Може би тези деца ще гледат съсредоточено фосфоресциращите карти на небето и ще си мислят — интересен е бил животът на хората в ония времена. Може би... Знаеш ли, аз бих искал... едно от тях да каже: „Моят татко е бил там.“ Не, няма да бъде така, защото ние няма да свършим всичко сами и за нашите деца ще останат още много и тежки задачи.

Първият: Тогава правеха с нас всичко, причиняваха ни болка, за да бъдем сигурни като уреди. Като късчета обработен метал. Такива бяха тренировките. Едва по-късно дойде намаляването на напрежението и когато тясната кабина беше изведена в орбита, разбрах, че без железния режим на подготовката всичко би било другояче, разбрах и им бях благодарен за всяка „инквизиция“.

Тези две момчета бяха просто определени. И не беше лесно да обясня на другите, че този, малкият, невзрачният трябва да бъде втори; него поне го познавам и знам, че ако издържи, ще оправдае оказаното му доверие. А Третият? Не ми харесва тая негова кръгла физиономийка! Не е бил пилот на реактивен самолет и не е минал през всички стадии на подготовка. И Вторият не е, но поне знае какво е лупинг на самолет със свръхзвукова скорост. Третият е обикновен граждан. Казаха ми: „Налага се да го вземеш, защото все някога трябва да започнат да летят обикновени хора. В Космоса трябва да летят и научни работници, а не само пилоти на военни реактивни самолети.“ Третият е завършил два института, но въпреки че е бил добър на 1500 метра, няма железни дробове и сърце. Човек не може да бъде такъв, ако е завършил две висши учебни заведения. Човек трябва да бъде като късче добре обработена стомана. Длъжен е да приеме страха, опасността и преумората като обикновено всекидневно състояние. Не всеки разбира това и едва когато излезе от камерата на тишината и от тренировъчната Центрофуга, тогава разбира всичко. Те не са минали през всичките тези стадии и не разбират, не знаят онова, което аз знам. Трябва да се чувствава това, което се ражда в най-интимните кътчета на душата на човека, когато той — откъснат от света, увиснал в разтвор от соли, напълно изолиран от всички външни дразнители, лишен от зрение, слух, осезание — стои така часове наред, часове, по-дълги от година. Днес нашите космически кораби са по-съвършени и не изискват от нас толкова много, но човек трябва да изживее всичко, за да знае, че ако ракетата, лишена от реактивна тяга, увисне в безвъздушното пространство, нас ще ни умъртвят не гладът и жаждата, а нашите собствени мисли...

Вторият: Ти нямаше право, мамо. Над засятата със зърно равнина прелитаха реактивни самолети. Тази година слънцето изгаряше посевите, а ти вдигна очи към небето (за да провериш както всеки ден, дали ще вали) и видя белите ивици, оставени от прелитащите самолети. „Летят ли летят — каза ти. — Без полза. Сигурно само бомби могат да хвърлят. — Ти погледа още някое време жадуващото за влага поле. — Виждал ли си някога бомби?“ — „Виждал съм — отговорих аз. — Веднъж, когато беше необходимо, имах бомба в самолета.“ Прощален жест — сякаш искаше да се сбогуваш, а може би това неволно движение не се отнасяше за мен.

Връщахме се от полето, седмици наред не беше паднал дъжд. Вечер у нас идваше вуйчо Макар и аз чувах през откренатата врата: „Бих останал тук, у вас, ще бъда тракторист или механик.“ Аз вдигах глава от книгите — тогава не се разделях с тях, есента ме чакаше изпит. Пълничкият малчуган тихичко изщипука от съседната стая: „Казаха, че си летец, вземи ме със себе си!“ Ти каза: „Опитват се да летят до други планети, строят там някакви... как ги казваха... космодруми... а работата по канала, който трябва да доведе водата тук, стои на едно място...“ В другата стая под иконите на баба трептеше екранът на телевизора, чувствувах умора, ивиците играеха пред очите ми. „Защо да се хвърлят сили за тия планети... Човек, като започне нещо, не трябва да разпилява силите си!“ Чух това, а малчуганът, уплашен от гласа на баба си, се промъкна в креватчето. После заспах и сънувах обилно напоено поле с пшеница, над него небето беше чисто, без оставени от военните самолети бели ивици.

Третият: Катя, какво ще кажеш? Сигурно, след като се завърна, ще бъдем вече заедно. Ще живеем заедно — старомодно, дълго и щастливо. Ще живеем дълго! Но понякога се страхувам, когато си мисля за това. Просто се боя, че някой ден всичко ще свърши, че някакъв смахнат, жалък човек в генералски мундир ще доведе до най-лошото. Ние не бива да мислим така, Катя. Не можем да се съобразяваме с всичко това, когато правим планове за бъдещето.

Вторият: Ти нямаше право, мамо. Нямаше. Колко хора има в целия свят? Повече от три милиарда. А колко са лошите хора от тях? Колко? Десет хиляди, сто хиляди, един милион? В същност, ако всички хора на света не се поддаваха на злото, може би... А може би нещата са сложени другояче и аз нищо не разбирам. Но въпреки това, мамо, аз вярвам, че скоро ще бракуваме като старо желязо военните самолети. Ала преди това аз съм длъжен, аз трябва да чертая със своя самолет бели ивици по небето, над полетата, до които все някога ще дойде вода.

Третият: Катя, това няма да стане, не може да стане, ние нямаме право да вярваме в това; ако макар и за миг повярваме, всичко, което сме обичали и обичаме, ще загуби своята стойност. Но ако... но ако се стигне дотам? Ако един ден... Какво би направил тогава Първият? Какво ще направи Вторият — това хлапе?... Не биха успели дори да се сбогуват с близките си. А ти? Ти би преживяла всичко това, защото

хората в нашата страна са свикнали да преживяват години наред. Жените изплакаха очите си, мъжете паднаха по далечните бойни полета, а техните деца построиха ракети. И струва ми се, че точно затова шепата луди на Запад започват да разбират, че ние сме твърде костелив орех за тях.

Първият: В едно поне съм сигурен, че ако Вторият издържи, ще оправдае оказаното му доверие. Но аз знам, че той ще издържи; недоверчив съм, полковнико, макар че помниш добре какво се случи тогава. Самолетът летеше ниско и едва когато започна да се спуска за кацане, ние, струпани върху пода, разбрахме защо пилотът мълчеше — имаше авария. Моторите се задавиха и високо изсвирвайки, спряха да работят. Тогава пилотът се обади: „Две противопожарни коли! Ще кацам.“ Самолетът направи движение, сякаш да се издигне. Моторите се задавиха още веднъж, някъде изпод корпуса се показа тънка ивица дим. Пилотът изравни и бързо, изгубил сякаш контрол над самолета, се насочи към пистата. Самолетът се носеше с грамадна скорост и аз чух как драци с шасито по бетона. Противопожарните коли се носеха бясно и изригнаха потоци бяла течност. Някой се извърна — не можеше да гледа. Когато издърпаха пилота, той каза: „Аз можех да скоча с парашут, но си помислих, че самолетът е единственият от този тип и че не трябва да го унищожа...“

Ето, такъв е Вторият.

Вторият: Мамо, все пак ти нямаше право. Помниш ли веднъж, когато бях още малчуган, как ме доведоха в къщи. Тогава бях излязъл рано, защото исках да отида там, където се сливат небето и земята, и да видя какво има по-нататък. Едва стигнах до съседното село и се разплаках от умора и глад. Това беше добре. И така трябва да бъде. За човека мисълта, че съществуват непознати за него неща, е непоносима. Някога, преди хиляди години, един от хората за пръв път е започнал да плува във водата, въпреки че се е хранил от сушата и че на нея дължат всички свои богатства моретата.

Аз не вярвам, че скоро хората ще започнат да се заселват на други планети. Но по-късно, след много години... Все някой трябва пръв да извърши това. Нечия ръка трябва първа да докосне повърхността на Луната и пясъците на Марс. Та нали това, което става в нашата страна години наред, също е нещо напълно ново и хората някога е трябвало да започнат да го правят за пръв път. Хората е

трябвало да започнат да живеят по друг начин и някой е трябвало да сложи началото, а нали е имало и такива, които са казвали, че е по-добре всичко да си остане постарому — да се боим от бога и да почитаме царя.

Първият: Би ли направил това, полковнико? Бих го направил — някога, но сега вече не съм такъв, какъвто бях; сега сигурно бих скочил с парашут. Нямам вече железни дробове, сърце и нерви — знам това. Моментът на страх може да се повтори. Незабележими на пръв поглед петна ръжда започват да покриват обработеното късче метал.

Стар си вече, стар си, приятелю! Какво си ти в сравнение с тия момчета? Тях ги очакват жени, с които не са се сбогували. Тези жени сега слушат новините по радиото, тревожат се, чакат пред екрана на телевизора. А мен? Мислите ли, че мен не ме чака? Аз съм ѝ благодарен; тя знаеше всичко за начина, по който трябваше да живея, когато посвещавах всяка минута на подготовката за първия полет и с една дума дори не се опита да ме спре. Един ден дойде при мен и ми каза: „Знаеш ли, в нашия институт сме изготвили нова система за напояване. Считат я за нещо изключително. Но опитите може би ще покажат, че всичко трябва да бъде другояче и ние трябва да започнем отначало.“ В този кратък миг, още преди да чуя първата ѝ дума, си дадох сметка, че ще ме упрекне, а тя имаше пълно право да ме кори. И когато започна да говори, аз за пръв път разбрах, че в нейния живот има неща не по-малко трудни от моите полети. Но тогава се подготвих за следващото поредно излитане и бързо забравих за нейните тревоги.

Третият: Скоро ще бъде, приближава вече... Трябва още малко да се поопъна, да отпочина. Времето лети. В 17,08, три часа след старта, ще бъдат включени моторите, които ще понесат последната степен на ракетата извън външния пояс на радиация. Дотам води тесен коридор над полюсите на нашата планета. Неговите стени представляват смъртоносни облаци йонизирана материя. Там долу, на Земята, гледах небето и мислех за това без страх, а сега... сега само минути ни делят от останалата, опасната част на пътя.

Вторият: От локвите, от калните пътища между бедните селца, от безплодната степ. От тинята на разлелите се реки, от сведените към земята брези, от киселите вишни, от беднотията, от мизерията, от нищетата... От покорните мужици, калмици, от одеските пристанищни бедняци... от сълзите и кръвта, от непосилния труд... Може би ти все

пак имаше малко право, мамо. Защо летим към звездите, когато още не умеем да накараме нашите поля да дават необходимата реколта? Как така децата на неграмотните селяни ще летят с ракети? Може би с единия крак все още стоим в онова време и едва нашите синове, освободени от оковите на миналото, ще почувствуват като свой дом новата епоха, на прага на която живеем ние.

Но ако ние, излезлите *оттам*, за няколко десетки години достигнахме звездите, къде ще бъдем след няколкостотин години?

Първият: Не е вярно, че човек трябва да бъде като уред. Ако Вторият беше такъв, той би загинал заедно със самолета. Човек трябва да бъде нещо повече; хубаво е да знаеш, че има млади момчета, на които можеш да се довериш. А този Третият, който е завършил два института, може би не е толкова лош. Може би ще настъпи момент, когато неговите познания ще се окажат по-важни от всичко, което съм научил досега. Надявам се, че ще съумея да разбера това и да му пожелаю успех. Идват други времена и аз трябва да се оттегля от полетите. Ако Третият се справи днес, мнението ми за него ще бъде като за Втория.

Третият: Какво ни чака в тъмния коридор, в който ще потънем? Дали тогава, когато застанем с лице срещу носещите се с огромна скорост безбройни метеори, ще успеея да си спомня как съгласно с математическите формули се променя вероятността да постигнем целта; да изберем между метеорите и увеличаващата се радиация. Ще успеея ли да поема ръководството на ракетата и да я изведа от пояса на радиацията? Може би с течение на времето ще придобия това умение, полетът, който току-що започна, ще трае дълго.

Първият: Това са последните минути. Помниш ли как беше тогава? Добре е да седиш така и да знаеш, че те слушат безотказно работещите механизми и сигурните хора, твоите приятели. Може би много рано започнахме да летим към звездите. Може би трябваше, както твърдят някои, да почакаме, докато се справим с нашите трудности тук, на Земята, докато изчезне това, от което всички най-много се боим; докато хората престанат да превиват гръб във вековечния ярем и спокойно погледнат небето. Но, изглежда, не може да бъде другояче. Човекът вече е създал ракетите и такъв, какъвто е, без да чака да стане по-добър, е започнал да лети и да завоюва звездите.

Третиат: Полетът ще трае векове и хората, които ще дойдат след нас, ще събират от далечните планети всички богатства, които ние с нашите несръчни, все още привикнали към плуга и чука, длани ще се опитаме да открием за тях.

Ракетата: Механизмите са сложни почти колкото мозъка на човека, който ги е сътворил. Стомана, титан, ванадий, електроника и отново стомана. Мисълта, превърната в метал, се носи по-бързо от звука, а понякога и от светлината. Лабиринти на човешката мисъл — детайли на конструкции. Дълги колони цифри, несигурност. Дълги часове изчисления на електронни машини, безсънни нощи. Какво ни чака отвъд топлинната граница, какво ни чака в пояса на радиацията? Какво?

От степите между Азия и Европа, от дървените дачи. Ракета, дълги цифрови колони, тръпчив вкус на вишна. Сигурни ли са механизмите? Ракетата е един голям въпросителен знак, неизвестна величина!

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 10 от 1969 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.